

Saksframlegg

Dato: 07.01.2013
Arkivref: 2012/3848-289/2013 / S11

Saksbehandler: Berit Weiby Gregersen

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
	Fylkesutvalget	22.01.2013

UTTALELSE TIL SØKNAD OM LILLE LINDLAND MINIKRAFTVERK I RISØR KOMMUNE

1. FORSLAG TIL VEDTAK

Fylkesrådmannen fremmer slikt forslag til vedtak:

Aust-Agder fylkeskommune anbefaler at følgende forhold må avklares før NVE fatter endelig vedtak i saken:

- Hva betyr det for Brenteberget og de kulturminnene som kan knyttes til dette stedet at det etableres nye dam ved Ljøsvann, og hvilke kulturminneverdier er det som eventuelt blir berørt eller går tapt?
- En systematisk undersøkelse og registrering av kulturminnene langs vassdraget, og en redegjørelse for hvilke konsekvenser økt vanngjennomstrømming har for disse kulturminnene.

2. SAMMENDRAG

Tiltakshaver planlegger å benytte et fall i Nærestadelva, med inntak i Savann og utslipp rett før Lindlandsvann. Rørgaten vil bli ca 600 m og planlegges nedgravet. Kraftverket vil ha en installert effekt på 500 kW og gi en årlig produksjon på 2,36 GWh. Det planlegges en attholdsdam i Ljøsvann som vil minske vannføringen ned til Gjerstadvassdraget, og øke vannføringen i Nærestadvassdraget med ca 20 %.

Fylkesrådmannen anbefaler at det må avklares hvilken betydning en ny dam ved Ljøsvann vil ha for Brenteberget og de kulturminner som kan knyttes til dette stedet. Det må gjennomføres en systematisk undersøkelse og registrering av kulturminner langs vassdraget og redgjøres for hvilke konsekvenser en økt vanngjennomstrømming vil få for disse. Fylkesrådmannen anbefaler at NVE krever å få disse undersøkelsene gjennomført før endelig vedtak kan fattes.

3. BAKGRUNN FOR SAKEN

Songe Træsliperi AS søker Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om tillatelse til å bygge Lille Lindland minikraftverk i Risør kommune. Søknaden ble lagt ut på høring 24.10.12.

Lille Lindland minikraftverk planlegger å bruke et fall på 72 m i Nærestadelva, Nærestadvassdraget inngår i vernet av Vegårvassdraget. Tiltaket forutsetter også en reetablering av en attholdsdam i Ljøsvannet, som vil påvirke Gjerstadvassdraget som også er vernet. Vannveien som planlegges er på ca 600 m og er planlagt grav ned på sørsiden av vassdraget. Det er behov for en midlertidig veg i anleggsperioden. Det må etableres 50 m med ny veg fram til kraftstasjonsbygget. Kraftverket skal med en installert effekt på 500 kW gi en årlig produksjon på 2,36 GWh. Utbyggingen vil føre til redusert vannføring på en ca 650 m lang strekning av Nærestadelva.

Middelvannføringen i Nærestadelva er beregnet til 1,67 m³/s. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 1,0 m³/s. Det er foreslått en minstevannføring på 0,01 m³/s hele året.

Det er også søkt om tillatelse etter energiloven for bygging og drift av Lille Lindland minikraftverk med tilhørende koplingsanlegg og kraftlinje.

Lille Lindland kraftverk skal være en del av utviklingen ved gården Lindland Øvres reiselivsanlegg "Lindland Natur".

Fra 1. januar 2010 er fylkeskommunen delegert myndighet for kraftverk med installert effekt inntil 1 MW. Dette gjelder imidlertid ikke for saker i vernede vassdrag. Fylkeskommunen er da en høringsinstans, som skal gi uttalelser i henhold til sine ansvarsområder

3.1 Problemstillinger

Nærestadvassdraget er vernet mot kraftutbygging. Verneinteressene er knyttet til at kulturvitenskaplige verdier i området er særdeles store, både fra forhistorisk og nyere tid. Kulturminnene er i meget stor grad tilknyttet vannsystemet. I vilt- og fiskesammenheng og friluftssammenheng er objektet også av stor verdi. (NOU 1991:12A, om hele Vegårdsvassdraget inklusiv Nærestadvassdraget.)

Stortinget vedtok i 2005 at det kan åpnes for konsesjonsbehandling av kraftverk med installert effekt opp til 1 MW i vernede vassdrag. Det er fortsatt en forutsetning at eventuelle utbygginger ikke skal svekke verneverdiene i vassdragene.

4. FORSLAG TIL LØSNING OG KONSEKVENSER

Det er gjennomført en kartlegging av virkningene tiltaket vil ha for miljø, naturressurs og samfunn. Det konkluderes med at utbyggingen har små konsekvenser.

Landskap

Nærestadvassdraget er vernet, og verneinteressene er knyttet til "vassdragsbelte med moderate inngrep i selve vannstrengen og hvor nærområdene består av utmark, skogbruksområder og jordbruksområder med spredt bebyggelse".

Området rundt Savann - Nærestadelva er preget av uregelmessig småskalatopografi, med en del mindre koller. Det oppgis i rapporten at den omsøkte utbyggingen vil bli lite synlig i vassdragsbildet. Det skal benyttes en eksisterende dam, og rørgaten vil i hovedsak være nedgravet. Kraftstasjonen vil ligge tilbaketrukket i en trang fjellskorte.

Eksisterende elvestrekning fra Savann til Lindalvann vil få redusert vannføring, men det vil være en minstevannføring og det er beskrevet et kjøremønster som gir dynamikk og variasjon i vannføringen.

Kulturminner

Vannkraften i Nærestadvassdraget har vært utnyttet på ulike måter opp gjennom historien. På 1900-tallet var det særlig Songe Træsliperi (1912 - 1972) og denne bedriftens behov for kraft og tilgang på tømmer som preget utnyttelsen av vannkraften i vassdraget. Langs vassdraget finner en også spor av kulturminner som kan tidfestes til tida før Songe Træsliperi etablerte seg i området.

Fylkesrådmannen vil vise til følgende forhold som vurderes som problematiske med tanke på vern av kulturminner langs vassdraget.:

Brenteberg ved Ljøsvann. I søknaden er det redegjort for at en helt øverst i vassdraget, ved Brenteberget ved Ljøsvann, ønsker å oppføre en ny dam for å hindre overføring av vann østover i Gjerstadvassdraget. Her er det i dag en overføringskanal, og navnet Brenteberget har trolig sammenheng med at denne overføringskanalen ble etablert på en tid da slike tiltak måtte gjennomføres med bålbrekking og vannpåkasting. I så fall kan det være snakk om et kulturminne med særlig høy alder. Lokalt antydes det at kanalen kan knyttes til Erik Munk og den virksomheten han sto for utover på 1500-tallet, med bl.a. etablering av Barbu jernverk. Slik fylkesrådmannen forstår søknaden er det grunnlag for å anta at oppføring av ny dam ved Brenteberg vil berøre/destruere denne gamle overføringskanalen.

Økt vannføring. Videre nedover i vassdraget finnes en rekke vassdragsrelaterte kulturminner som først og fremst kan knyttes til den virksomheten som Songe Træsliperi sto for. Bedriften etablerte bl.a. flere dammer, oppført både i stein, betong og delvis i tre. De fleste av disse er listet opp i søknaden. Den foreslåtte stengingen av vann over til Gjerstadvassdraget vil i følge søknaden innebære at vannmengden i Nærestadvassdraget vil øke med ca 20 %. Det går ikke fram av søknaden at det er vurdert hvilke følger den økte vanngjennomføringen vil ha for disse konstruksjonene utover at det i sammendraget slås fast at verneinteressene i svært liten grad blir berørt av utbyggingen.

Øvrige kulturminner. Da vernet av vassdraget ble vedtatt i 1982 ble det ikke foretatt noen systematisk registrering av kulturminner langs vassdraget. Senere er det foretatt registreringsarbeid av vassdragsrelaterte kulturminner i området, men dette arbeidet hadde ikke et omfang som gjør at det kan fastslås at kulturminneverdiene langs Nærestadvassdraget er endelig avklart.

På bakgrunn av ovennevnte merknader er det fylkesrådmannens vurdering at følgende forhold må avklares før det kan fattes endelig vedtak i saken:

- Hva betyr det for Brenteberget og de kulturminnene som kan knyttes til dette stedet at det etableres nye dam ved Ljøsvann, og hvilke kulturminneverdier er det som eventuelt blir berørt eller går tapt?
- En systematisk undersøkelse og registrering av kulturminnene langs vassdraget, og en redegjørelse for hvilke konsekvenser økt vanngjennomstrømming har for disse kulturminnene.

Brukerinteresser

Fiske i Lindlandsvann foregår stort sett av gjester ved reiselivsanlegget Lindland Natur. Det forventes ikke at den foreslåtte utbyggingen vil berøre fisket i vassdraget. Storviltjakt som pågår i området vil også i liten grad bli berørt.

Reiselivsanlegget Lindland Natur mener at utbyggingen på en god måte vil forene natur, kultur og næring. Brukere av anleggene hevder at en blanding av lokal historie, kultur, kunst og turisme vil være til fordel for både lokalsamfunnet og besøkende.

Samfunnsmessige virkninger

Realiseringen av tiltaket vil både under anleggsperioden og under drift legge forholdene til rette for økt sysselsetting lokalt, og det vil medføre økte skattemessige inntekter for Risør kommune.

I Regionplan Agder 2020 er et av hovedmålene at det skal legges til rette for økt utbygging av ny fornybar energi gjennom utbygging av vind- og småkraft og bioenergi.

5. KONKLUSJON

Fylkesrådmannen anbefaler at det før det eventuelt gis noen konsesjon i saken må følgende forhold avklares:

- Hva betyr det for Brenteberget og de kulturminnene som kan knyttes til dette stedet at det etableres nye dam ved Ljøsvann, og hvilke kulturminneverdier er det som eventuelt blir berørt eller går tapt?
- En systematisk undersøkelse og registrering av kulturminnene langs vassdraget, og en redegjørelse for hvilke konsekvenser økt vanngjennomstrømming har for disse kulturminnene.

Vedlegg:

Søknad om Lille Lindland minikraftverk i Risør kommune